

Kolokvij u okviru projekta *Hrvatske filozofkinje*: Dušan Dožudić, »Fenomen ‘Problema’ Elly Ebenspanger«
Zagreb, 18. prosinca 2024.
Izvještaj

Iako se crtice iz osobnih života filozofa katkad tretiraju kao nešto nevrijedno pretjerane istraživačke pažnje – osim možda u žanru intelektualnih biografija, gdje doprinose teleološkom urastanju subjekta u njegovo konačno, kanonski urezano naličje – upravo će takva građa upotpunjivati razumijevanje društvenih i individualnih faktora što uobličuju kako same njezine nositelje, tako i kontekst u kojemu djeluju. Kolokvijem »Fenomen ‘Problema’ Elly Ebenspanger«, održanim 18. prosinca 2024. godine u Institutu za filozofiju, filozof Dušan Dožudić iznosi pregršt nepoznatih podataka o navedenoj filozofkinji, nastavljajući praksu institucije da nadilazi spomenuti jaz te kulturno-povijesnu, biografsku perspektivu uklopi u cjelovita istraživanja domaće intelektualne baštine.

Izlaganje je podijeljeno u četiri točke: povijest recepcije Ebenspangeričine filozofije, šetnja kroz do sada neotkrivene podatke o njezinom životu, ispitivanje mogućih razloga zanemarivanja njezine misli te komparacija dvaju izdanja knjige *Problem slobode volje*.

Godine 1939. Elly Ebenspanger obranila je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu doktorsku disertaciju o slobodi volje iz etičkog motrišta, postavši tako treća žena koja je na zagrebačkom sveučilištu prije Drugog svjetskog rata promovirana u doktoricu filozofije. Dušan Dožudić ističe da će do ponovnog iskršavanja njezina imena u filozofskoj periodici morati proteći još 49 godina, a konkretnije podatke, poput naslova teze, datuma obrane i članova komisije, iznijet će tek 2003. godine Tomislav Bracanović u radu »Doktorske disertacije iz filozofije u Hrvatskoj (1889 – 1989)«. U narednih petnaestak godina zanimanje za filozofkinju svedeno je na letimične, raštrkane natuknice, da bi kroz proteklih šest godina poraslo do mjere u kojoj njezin rad postaje tema ili barem referenca u čak dvadesetak objavljenih tekstova, pa i okosnica jedne čitave doktorske disertacije (*Aksiološki neuzročni libertarijanizam Elly Ebenspanger* Matka Gjurašina iz 2021. godine).

Ovaj procvat umnogome je zasluga Ivane Skuhala Karasman i Luke Boršića, koji 2018. godine osnivaju Centar za istraživanje žena u filozofiji u svrhu dubljeg proučavanja, katalogiziranja i upoznavanja javnosti s nasljeđem hrvatskih filozofkinja. No, to ne rastumačuje prethodno višedesetljetno zatišje

o Ebenspanger. U trećem dijelu prezentacije Dožudić ispituje moguće uzroke ove marginalizacije, navodeći tobožnju nedostupnost njezine jedine napisane knjige, potencijalnu etiketu građanske filozofije što bi je učinila nepodobnom u poratnim političkim okolnostima, njezin spol, židovsko porijeklo, eventualnu lošu kvalitetu rada te nezanimljivost filozofskog stvaralaštva. Uz pojedinačne ograde, svaki se od sugeriranih kriterija demantira ili pokazuje nedostatnim da odgonetne tu zanemarenost u poznijoj filozofskoj produkciji. Dok konačan odgovor nije posve razaberiv, naglasak na recepciji autoričine misli u neku ruku dalje narušava vrijednosne segregacije između intelektualnog, intimnog i društvenog. U drukčijem kapacitetu to čini i iscrpnost arhivskog, bezmalo arheološkog rada putem kojega nam u drugoj točki izlaganja Dušan Dožudić podastire upečatljive činjenice o Ebenspanger, poput novinskih tragova o njezinoj udaji za stanovitog dr. A. Kleina, dosad neuočene recenzije njezine knjige što je 1940. godine za glasilo Društva za Strossmayerovo sveučilište u Zagrebu, *Alma Mater Croatica*, piše Marijan Petras, te njezine fotografije kao učenice Više djevojačke škole u Zagrebu. Ne možemo ne primijetiti da takve crtice vrše posebno važnu funkciju kada se odnose na žrtve masovnih etničkih čišćenja, kakva je bila Elly Ebenspanger.

Zaključnim dijelom kolokvija ukazuje se na stilske, pravopisne, gramatičke i sadržajne razlike između dvaju izdanja djela *Problem slobode volje*, koje će u sklopu projekta *Hrvatske filozofkinje (CroWomPhil)* do 2027. godine dobiti i kritičko reizdanje.

Nika Šintić